

Diletantismus jako nebezpečí

Kdysi ve starých velkých společnostech a civilizacích se významné objevy a vynálezy nikdy nešířily všeobecně, nýbrž jejich znalost bývala svěřována jen určitým vybraným příslušníkům (šamanům, kněžím apod.). Obvykle se to – zejména od dob tzv. osvícenství – líčilo jako cosi naprosto negativního a hodného zavržení. Snad nikdy se neuvažovalo o tom, že by to mohlo mít také některé dobré důvody (což vůbec nemusí znamenat, že ty dobré důvody nebyly převáženy něčím špatným a tak promarněny). Všechno „nové“ s sebou totiž přináší také nová nebezpečí, a proto se nemá, nemůže dávat do rukou nepřipraveným a neukázněným. Vyškolení a vzdělání v nějaké dovednosti, předávané z generace na generaci, zdaleka neznamena jen předání určitých vymezených dovedností, ale nese s sebou nutně také vyškolení a vzdělání v odpovědnosti za použití a využití oněch dovedností, tj. odpovědnosti za to, co z toho může, ale také co z toho nemůže a nesmí vzejít. Baconova deviza, že vědění je moc, je nepochybně pravdivá, ale je to jen část pravdy, protože vědění musí být chápáno tak široce, aby zahrnovalo i vědění o tom, co z nepravého, nedisciplinovaného, nepoučeného a nevzdělaného vědění pouze částečného nejen může vzniknout, ale také a zejména co nesmí vzniknout, k čemu nesmí dojít. Nebezpečí diletantismu nespočívá jen v jeho nedostatečném vědění, ale především v tom, že může dokonce dosahovat jisté omezené „dokonalosti“ v čistě technickém smyslu, aniž by na sebe vzal tu odpovědnost za třeba i ty vzdálené a nejvzdálenější následky toho, co dokáže udělat a provést. Je mi jasné, že tady bude hned každý myslet na atomovou pumu a podobně. Ale je to horší: spousta inteligentních lidí si už dnes dokáže osvojit přístupy psychologů nebo dokonce psychiatrů, dovedně je napodobovat a přitom zůstat bez základní schopnosti porozumět, o čem druhému člověku jde a jak to s ním doopravdy je. Totéž platí o jakési zručné dovednosti novinářů, ale i běžných (ovšem inteligentních) lidí povědět něco zajímavého nebo si to i myslet, aniž by pochopili skutečnou tvář situace, a to ať už jde o záležitosti vědy (zejména oborů společensko-vědních) nebo o věci politické. A tak vidíme zejména na podobných případech, že diletantismus nespočívá v neznalosti materie a terminologie, nýbrž v jakémsi vnějškovém napodobování, které jen dělá dojem, ale tváří v tvář skutečnosti nutně naprosto selhává. A platí to vlastně o všech oborech a o všech záležitostech vůbec: způsob, jak se o věci jakoby „znale“ mluví, jen zakrývá smutnou realitu, že to, o čem se mluví, zůstává nadále skryto, ba že je jenom dál a dál zakrýváno a zatemňováno.

(Písek, 090513-1.)